

A New Approach to Expanding International Relations of the Supreme Audit Court of the Islamic Republic of Iran Towards Promoting Audit Diplomacy

- Amir Abbas Ghassempour^۱
- Hossein Dadkhah Dastjerdi^۲

Abstract

This article examines the new approach of the international relations of the Supreme Audit Court of the Islamic Republic of Iran in the current term of office. Equipped with nearly ۱۲۰ years of history and accumulated experience in the field of public auditing as an independent supervisory body, SAC Iran has made continuous effort in the realm of international relations to take steps towards improving auditing standards through the exchange of specialized delegations, holding training courses and workshops, winning key positions in international organizations, sharing experiences and cooperating in international auditing projects. However, some challenges such as failing to make use of the most of public diplomacy opportunities in the past as well as differences in specialized perspectives and approaches, and the legislative mandates and jurisdiction with other Supreme Audit Institutions are faced in this direction. This article offers suggestions for addressing challenges to strengthen international relations and develop human resources and technical capacities in the current period.

Keywords: Supreme Audit Court, International Relations, Auditing Diplomacy, Transparency and Fiscal Discipline, INTOSAI.

^۱ University lecturer and researcher in the field of public diplomacy and international organizations, corresponding author, Tarjoman_۲۰۲۰@yahoo.com

^۲ Faculty member of the Islamic Azad University, Isfahan branch, H.dadkhah.d@gmail.com

رویکرد نوین توسعه مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات کشور در راستای ارتقاء دیپلماسی حسابرسی

- امیرعباس قاسم پور^۱
- حسین دادخواه دستجردی^۲

چکیده

این مقاله به بررسی رویکرد جدید مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در دوره مدیریت کنونی می‌پردازد. دیوان محاسبات ایران با قریب به صد و بیست سال قدمت و تجربه انباشته در حوزه حسابرسی دولتی به‌عنوان یک نهاد نظارتی مستقل، در بعد بین‌المللی نیز تلاش کرده است از طریق تبادل هیأت‌های تخصصی، برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی، تصدی مناصب کلیدی در سازمان‌های بین‌المللی اشتراک تجربیات و همکاری در پروژه‌های بین‌المللی حسابرسی در مسیر ارتقای استانداردهای حسابرسی گام بردارد. با این حال، چالش‌هایی همچون عدم استفاده حداکثری از فرصت‌های دیپلماسی عمومی در گذشته و نیز تفاوت در دیدگاه‌ها و رویکردهای تخصصی و حیطة وظایف قانونی با دیوان محاسبات سایر کشورها بر سر راه آن قرار دارد. این مقاله، پیشنهاداتی برای رفع چالش‌ها در جهت تقویت مناسبات بین‌المللی و توسعه ظرفیت‌های انسانی و فنی در دوره پیش رو ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: اینتوسای، دیپلماسی حسابرسی، دیوان محاسبات، شفافیت و انضباط مالی، مناسبات بین‌المللی.

^۱ مدرس دانشگاه و پژوهشگر حوزه دیپلماسی عمومی و سازمان‌های بین‌المللی، نویسنده مسئول،

Tarjoman_2020@yahoo.com

^۲ عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی استان اصفهان، H.dadkhah.d@gmail.com

مقدمه

۴۵۵

تحولات سریع دنیای پیچیده و ناپایدار امروز، ابعاد بین‌المللی فعالیت‌های تخصصی دیوان محاسبات کشورها در سراسر جهان را در مسیری شتابان قرار داده است. دیپلماسی حسابرسی، نقش انکارناپذیری در تقویت جایگاه و تأثیرگذاری دیوان محاسبات کشورها ایفا می‌کند که دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران نیز با کاربست عواملی همچون همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای حسابرسی، تبادل دانش و تجربیات حسابرسی با سایر کشورها، مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی شفافیت و انضباط مالی، اجرای پروژه‌های مشترک حسابرسی منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای، استفاده از فناوری‌های نوین در حسابرسی و آموزش و ظرفیت‌سازی نیروی انسانی می‌تواند افق نوینی را بر روی فعالیت‌ها و مناسبات بین‌المللی خود طی دهه آتی بگشاید.

شفافیت و انضباط مالی از اساسی‌ترین عناصر دیپلماسی حسابرسی هستند که می‌توانند جایگاه و اثرگذاری دیوان محاسبات ایران را در عرصه بین‌المللی تقویت کنند. این دو مفهوم به‌عنوان مبانی اصلی حکمرانی خوب، ابزاری کارآمد برای تعامل و همکاری با نهادهای مشابه در کشورهای دیگر به شمار می‌روند. در این مقاله، جایگاه این دو عنصر در دیپلماسی حسابرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در دوره مدیریت کنونی با تأکید بر اهمیت ظرفیت‌سازی در گسترش همکاری‌های بین‌المللی، توسعه مناسبات و همکاری‌های تخصصی خود با نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی را از طرق مختلف از جمله عضویت در کارگروه‌ها و کمیته‌های کلیدی سازمان بین‌المللی دیوان محاسبات کشورهای جهان (ایتنوسای)^۱، مشارکت و حضور فعال در نشست‌های تخصصی این سازمان، تبادل دانش و تجربیات فنی با دیوان محاسبات سایر کشورها از طریق دیدارهای دوجانبه روسای و سایر مقامات دیوان‌های محاسبات و امضاء یادداشت تفاهم همکاری و تبادل هیأت‌های فنی و ... ووجهه همت خود قرار داده است.

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نهاد نظارتی مستقل و صراحت اصول ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، وظیفه نظارت بر منابع مالی عمومی کشور را بر عهده دارد. این نهاد با مناسبات بین‌المللی خود، می‌تواند ضمن بهره‌مندی از تجربیات سایر کشورها و معرفی شعار کنونی خود مبنی بر "شفافیت و انضباط مالی"، مصادیق تحقق آن را نیز در کشور نهادینه کند. این مقاله همچنین در پایان، به تحلیل فرصت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای ارتقای مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در راستای دیپلماسی حسابرسی می‌پردازد.

^۱. International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI)

اهمیت شفافیت و انضباط مالی در مدیریت مالی عمومی کشور

الف) شفافیت مالی

شفافیت مالی (Fiscal Transparency) به معنای ارائه اطلاعات دقیق، بدون تحریف و انحراف و به موقع در خصوص درآمدها، هزینه‌ها و مدیریت مالی دولت‌ها است. این شفافیت به نهادها و عموم مردم این امکان را می‌دهد که نحوه هزینه‌کرد منابع مالی دولتی را بررسی کنند. در کشورهایی که شفافیت وجود دارد، سوءاستفاده‌های مالی و فساد به حداقل می‌رسد و مردم و نهادهای نظارتی به راحتی قادر به پیگیری نحوه مدیریت منابع عمومی هستند.

ب) انضباط مالی

انضباط مالی (Fiscal Discipline) به معنی رعایت قوانین و مقررات مالی و همچنین مدیریت دقیق منابع مالی دولتی است. این انضباط از طریق حسابرسی و نظارت مؤثر بویژه نظارت بهنگام و برخط (آنلاین) بر مخارج عمومی و تخصیص منابع مالی به اهداف و مقاصد مشخص و قانونی، مانع از هرگونه سوءاستفاده و فساد مالی می‌شود. در ادبیات منابع مالی و اعتباری، دریافت منظم اعتبارات، به کاهش نیاز به تأمین منابع از طرق مختلف، حذف مسئله مازاد و کسری وجوه و در نتیجه جلوگیری از جابه‌جایی اعتبارات برنامه‌ای و در نهایت کاهش بی‌انضباطی مالی منجر خواهد شد. از ویژگی‌های بارز یک نظام کارآمد کنترل‌های مدیریتی، برخورداری از قابلیت کنترل‌های حال‌نگر و آینده‌نگر است. انضباط مالی به کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند تا از بروز انحرافات بودجه‌ای و نهایتاً بحران‌های اقتصادی پیشگیری کرده و منابع مالی خود را به‌طور بهینه و اثربخش تخصیص داده، استفاده نمایند.

ج) جایگاه شفافیت و انضباط مالی در دیپلماسی حسابرسی

۱- شفافیت مالی در دیپلماسی حسابرسی

در دیپلماسی حسابرسی، شفافیت، نقش‌های ذیل را ایفا می‌کند:

- اعتمادآفرینی بین‌المللی: کشورها با ارائه گزارش‌های شفاف مالی، اعتماد سایر دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی را جلب می‌کنند.
- مبارزه با فساد: شفافیت، ابزار مؤثری برای کاهش فساد و افزایش پاسخگویی در استفاده از منابع مالی عمومی است.
- بسترسازی برای همکاری‌های مشترک: شفافیت مالی امکان ارتقاء استانداردهای مشترک و تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حسابرسی را فراهم می‌آورد.

- معیار ارزیابی عملکرد: شفافیت در دیوان‌های محاسبات به‌عنوان معیار عملکرد در پروژه‌های بین‌المللی قابلیت کاربردی دارد.

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در راستای دیپلماسی حسابرسی، با مشارکت در ابتکاراتی همچون ابتکار کمک به شفافیت بین‌المللی^۱، ابتکار بودجه^۲ باز^۲ و مدیریت پروژه‌های مدیریت مالی عمومی (PFM) می‌تواند جایگاه دیوان محاسبات ایران را در بهبود شفافیت مالی تقویت کند.

۲- انضباط مالی در دیپلماسی حسابرسی

انضباط مالی به معنای رعایت قوانین و مقررات مالی، مدیریت بهینه منابع و نظارت دقیق بر هزینه‌ها است. در دیپلماسی حسابرسی، انضباط مالی به دلایل زیر اهمیت دارد:

- تقویت اعتبار بین‌المللی: پایبندی به انضباط مالی باعث ایجاد تصویری مثبت از نظام مالی کشور در سطح جهانی می‌شود.
- ایجاد الگوهای موفق: کشورهایی که از انضباط مالی برخوردارند می‌توانند به‌عنوان الگو (Role Model) در همکاری‌های بین‌المللی حسابرسی معرفی شوند.
- کاهش ریسک‌های مالی: دیوان‌های محاسبات با رعایت انضباط مالی، خطر سوءاستفاده از منابع مالی در پروژه‌های بین‌المللی را کاهش می‌دهند.
- کمک به تحقق اهداف توسعه پایدار جهانی (SDGs): انضباط مالی تضمین می‌کند که منابع مالی به‌طور بهینه برای پروژه‌های توسعه‌ای و اهداف پایدار اختصاص یابد.

یک پیشنهاد عملی برای دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در زمینه انضباط مالی در دیپلماسی حسابرسی، تقویت همکاری‌های فنی و تخصصی با دیوان‌های محاسبات کشورهای پیشرو و توسعه یافته در اجرای پروژه‌های مشترک حسابرسی است که می‌تواند الگوی موفق از انضباط مالی ایران ارائه دهد.

۳- جایگاه ترکیبی شفافیت و انضباط مالی در دیپلماسی حسابرسی

- تعریف استانداردهای مشترک: شفافیت و انضباط مالی، زمینه‌ساز توافق بر سر استانداردهای بین‌المللی حسابرسی می‌شوند.
- تسهیل انتقال دانش: این دو عنصر، زمینه‌های لازم برای تبادل تجربیات موفق در نظارت و مدیریت مالی بین کشورها فراهم می‌آورند.

^۱ International Aid Transparency Initiative (IATI)

^۲ Open Budget Initiative

- ارتقای همکاری‌های چندجانبه: کشورهای پایبند به اصول شفافیت و انضباط مالی برای مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی، بیشتر مورد اعتماد قرار می‌گیرند.

راهکارها برای تقویت جایگاه شفافیت و انضباط مالی در دیپلماسی حسابرسی

ایران

- به‌روزرسانی قوانین داخلی: ارتقای قوانین شفافیت و انضباط مالی در کشور و تطبیق آن‌ها با استانداردهای بین‌المللی
- گزارش‌دهی شفاف: انتشار گزارش‌های عمومی منظم و قابل اعتماد در مورد عملکرد دیوان محاسبات
- استفاده از فناوری‌های پیشرفته: به‌کارگیری ابزارهایی مانند بلاک‌چین و هوش مصنوعی برای افزایش شفافیت در فرآیندهای مالی
- تقویت همکاری با نهادهای بین‌المللی: ایجاد تعاملات موثر با سازمان‌هایی نظیر اینتوسای و آسوسای برای تبادل دانش و ارتقای ظرفیت‌ها
- ایجاد شاخص‌های عملکرد: تعریف شاخص‌هایی برای ارزیابی شفافیت و انضباط مالی در پروژه‌های مشترک.

زمینه‌های توسعه مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات ایران در حوزه دیپلماسی

حسابرسی

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک نهاد نظارتی مستقل، از ظرفیت‌های شایان توجهی برای توسعه مناسبات بین‌المللی در حوزه دیپلماسی حسابرسی برخوردار است. این ظرفیت‌ها شامل تبادل تجربیات فنی و تخصصی، ارتقای استانداردهای حسابرسی، استفاده از فناوری‌های نوین و مشارکت در پروژه‌های منطقه‌ای و جهانی است. مهم‌ترین زمینه‌های توسعه ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی به قرار ذیل قابل احصاء است:

۱. همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای حسابرسی دولتی

یکی از جنبه‌های مهم فعالیت حوزه روابط بین‌الملل دیوان محاسبات کشور، توسعه ارتباطات و تعامل با مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی دیوان‌های محاسبات (مؤسسات عالی حسابرسی) جهان است که شامل عضویت در کمیته‌های اصلی و فرعی و کارگروه‌های تخصصی و موضوعی در حوزه حسابرسی دولتی و شرکت فعال در رویدادها و نشست‌های مربوط است.

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک نهاد نظارتی مستقل و دارای حسن سابقه و عملکرد قابل قبول، از اعتبار و مرجعیت بالایی در بین دیوان‌های محاسبات جهان برخوردار است و در حال حاضر علاوه بر ریاست دوره‌ای سازمان اکوسای (مؤسسات عالی حسابرسی عضو سازمان اکو) تا سال ۲۰۲۵ میلادی و عضویت فعال در سازمان‌های ایتنوسای (سازمان بین‌المللی مؤسسات عالی حسابرسی)، آسوسای (مؤسسات عالی حسابرسی کشورهای آسیایی)، شانگهای‌سای (مؤسسات عالی حسابرسی عضو سازمان شانگهای)، بریکس‌سای (مؤسسات عالی حسابرسی عضو سازمان بریکس)، مجمع دیوان محاسبات کشورهای عضو گروه ۲۰ و جوریسای (سازمان دیوان‌های محاسبات دارای نظام رسیدگی قضایی ایتنوسای)، در راستای عمل به رهنمودهای مقام معظم رهبری و پیشبرد دیپلماسی پارلمانی دوره دوازدهم مجلس شورای اسلامی، فعالیت‌های تعریف شده‌ای را در حوزه بین‌الملل پیگیری می‌کند.

الف) سازمان بین‌المللی دیوان‌های محاسبات "ایتنوسای" (INTOSAI)

این سازمان بزرگترین سازمان بین‌المللی بعد از سازمان ملل متحد است. ایتنوسای با سابقه ۷۲ ساله خود (تأسیس: ۱۹۵۳ میلادی)، چهارچوب سازمانی را برای دیوان محاسبات کشورهای جهان فراهم آورده است که از طریق آن کشورهای عضو مسائلی نظیر توسعه، انتقال دانش و بهبود حسابرسی دولتی را تقویت و ظرفیت‌های حرفه‌ای و نیز مسأله قدرت و نفوذ خود را افزایش دهند. سازمان ایتنوسای با شعار "تجربه متقابل در جهت انتفاع جمعی"، تبادل دانش و تجربیات بین اعضاء در امر حسابرسی دولتی در جهت وظایف قانونی کشورهای عضو بر اساس تحولات و پیشرفت‌های جدید را مورد تأکید قرار می‌دهد.

سازمان ایتنوسای سازمانی غیرسیاسی، مستقل، آزاد و غیر انتفاعی است و در امور و فعالیت‌های خود با شورای اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل متحد (ECOSOC) مشورت نموده و هماهنگی دارد. سازمان ایتنوسای در سال ۱۹۵۳ به پیشنهاد رئیس وقت دیوان محاسبات کوبا آقای امیلو فرناندز کاموس تأسیس گردید و اولین کنگره ایتنوسای در سال مذکور با شرکت ۳۴ عضو در کوبا برگزار شد. ایتنوسای هم‌اکنون دارای ۱۹۵ عضو دائم، ۵ عضو ناظر و ۲ عضو وابسته است. ارکان سازمان ایتنوسای شامل کنگره، هیأت رئیسه، دبیرخانه، گروه‌های کاری منطقه‌ای و کمیته‌های هدف بوده، مقر دائمی آن در وین، اطریش قرار دارد و ریاست کنونی آن را دیوان محاسبات برزیل بر عهده دارد. ریاست آتی ایتنوسای برای بازه زمانی ۲۰۲۵-۲۰۲۸ بر عهده دیوان محاسبات مصر خواهد بود. کنگره ایتنوسای هر ۳ سال یکبار و جلسات هیأت رئیسه بصورت سالانه برگزار می‌شود. آخرین کنگره ایتنوسای در سال ۲۰۲۲ در ریودوژانیرو، برزیل برگزار شد و کنگره آتی در سال ۲۰۲۵ (آبان ماه ۱۴۰۳) در شرم‌الشیخ مصر برگزار خواهد شد. دیوان‌های محاسبات جهان از فرصت بی نظیر تشکیل کنگره سه سالانه برای انجام رایزنی‌های گسترده جهت حضور در مناصب کلیدی این سازمان و توسعه ارتباطات دوجانبه و چندجانبه بهره می‌گیرند.

سازمان اینتوسای در حال حاضر دارای ۷ سازمان فرعی منطقه‌ای به شرح زیر است:

- **آسوسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آسیائی
- **یوروسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای اروپائی
- **عربوسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای عربی
- **آفروسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آفریقائی
- **کاروسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای حوزه کارائیب
- **پاسای:** سازمان دیوان‌های محاسبات حوزه اقیانوس آرام
- **اولاسفز:** سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آمریکای لاتین و کارائیب

عضویت دیوان‌های محاسبات جمهوری اسلامی ایران

دیوان‌های محاسبات ایران از سال ۱۳۵۳ شمسی به عضویت دائم در این سازمان درآمده و هم‌اکنون از اعضای فعال آن می‌باشد. سازمان اینتوسای دارای حداقل ۳۰ کارگروه و کمیته تخصصی در حوزه‌های گوناگون حسابرسی دولتی است که دیوان‌های محاسبات ایران در ۱۰ کارگروه مهم اعم از **کارگروه‌های** حسابرسی دیوان ملی، حسابرسی فناوری اطلاعات، حسابرسی زیست محیطی، مبارزه با فساد مالی و پولشویی، اهداف توسعه پایدار و معیارهای کلیدی توسعه پایدار، حسابرسی ثبات اقتصادی و مالی، حسابرسی صنایع استخراجی، ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های عمومی، داده‌های کلان و همچنین **کمیته‌های تخصصی** مشتمل بر حسابرسی عملکرد، حسابرسی رعایت، حسابرسی مشارکتی و مشارکت شهروندان و مشارکت جامعه مدنی عضویت دارد. عضویت در ۶ کارگروه و کمیته جدید در اینتوسای طی بازه زمانی دو سال اخیر صورت گرفته است که در این راستا، هیأت‌هایی از دیوان‌های محاسبات ایران در رویدادهای مختلف اینتوسای و سازمان‌های وابسته به آن شرکت نموده‌اند.

سازمان اینتوسای دارای حدود ۳۰ کارگروه و کمیته تخصصی در حوزه‌های گوناگون حسابرسی دولتی است که دیوان‌های محاسبات ایران در مهمترین آنها به شرح ذیل عضویت و مشارکت فعال دارد:

(۱) دیوان ملی

(۲) حسابرسی فناوری اطلاعات

(۳) حسابرسی زیست محیطی

(۴) مبارزه با فساد مالی و پولشویی

(۵) اهداف توسعه پایدار و معیارهای کلیدی توسعه پایدار

(۶) ارزش و فواید موسسات عالی حسابرسی

▪ مجمع دیوان‌های محاسبات دارای نظام رسیدگی قضایی

(۷) حسابرسی ثبات اقتصادی و مالی

(۸) حسابرسی صنایع استخراجی

(۹) ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های عمومی

(۱۱) داده‌های کلان

(۱۲) حسابرسی عملکرد

(۱۳) حسابرسی رعایت

(۱۴) حسابرسی مشارکتی

(۱۵) مشارکت شهروندان و مشارکت جامعه مدنی

ب) سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آسیایی "آسوسای" (ASOSAI)

سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آسیایی با هدف بهبود درک مشترک و همکاری میان اعضا از طریق تبادل دانش فنی و تجربیات در حوزه حسابرسی دولتی، در سال ۱۹۷۹ میلادی مصادف با سال ۱۳۵۸ شمسی با تشکیل اولین نشست کنگره و هیأت رئیسه خود در کشور هند - دهلی‌نو به صورت رسمی و با عضویت ۱۱ کشور تأسیس و قوانین و مقررات مربوط به تشکیلات آن مورد تصویب اعضا قرار گرفت و در حال حاضر دیوان محاسبات ۴۸ کشور به عنوان اعضای دائمی و سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای عضو اکو (اکوسای) به عنوان عضو ناظر در این سازمان منطقه‌ای حضور دارند.

ارکان سازمان آسوسای شامل مجمع عمومی، هیأت رئیسه، دبیرخانه، کمیته‌های ظرفیت‌سازی و حسابرسی و کارگروه‌های تخصصی ششگانه اعم از حسابرسی‌های زیست محیطی، فناوری اطلاعات، مدیریت بحران، اهداف توسعه پایدار، نهادهای دولتی و مدیریت شهری بوده، مقر دائمی آن در پکن، چین قرار دارد و ریاست کنونی آن را دیوان محاسبات هند بر عهده دارد. ریاست آتی اینتوسای برای بازه زمانی ۲۰۳۰-۲۰۲۷ بر عهده دیوان محاسبات عربستان سعودی خواهد بود.

عضویت دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۸ به عضویت رسمی آسوسای درآمد و تاکنون حضور و مشارکت فعالی در نشست‌ها، مجامع، کارگروه‌ها و دوره‌های آموزشی این سازمان داشته است. آخرین نشست آسوسای در مهر ماه ۱۴۰۳ در دهلی نو برگزار شد که طی آن، دیوان محاسبات کشورمان ضمن حضور در این رویداد، برای نخستین بار به عضویت کمیته حسابرسی این سازمان انتخاب شد که بر این اساس تا سال ۲۰۲۷ به مدت ۳ سال می‌تواند در نشست‌های سالانه هیأت رئیسه این سازمان مهم و تأثیرگذار حضور پیدا کند. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۳ میزبان آخرین نشست دهمین پروژه آسوسای با عنوان "مبارزه با پولشویی و فساد مالی" بود و در یازدهمین پروژه تحقیقاتی آسوسای با عنوان "روشهای توسعه برنامه‌های حسابرسی مبتنی بر ریسک" نیز حضور فعال داشته است. عضویت دیوان محاسبات ایران در کمیته حسابرسی طی ۳ ساله آتی، زمینه را برای مشارکت هر چه بیشتر در فعالیت‌های بین‌المللی این سازمان و نیز سایر سازمان‌های منطقه‌ای فراهم خواهد نمود.

ج) سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای اروپایی "یوروسای" (EUROSAI)

سازمان یوروسای دارای ۵۱ عضو بوده و مقر دائمی آن در مادرید، اسپانیا قرار دارد. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران با تعدادی از دیوان‌های محاسبات عضو یوروسای از جمله اسلواکی، فرانسه، آذربایجان، قزاقستان، بلاروس، روسیه و ترکیه دارای یادداشت تفاهم همکاری است و امضای یادداشت تفاهم همکاری با چند کشور دیگر از جمله پرتغال، اسپانیا، ایتالیا، ارمنستان، یونان، ایرلند و گرجستان را برای دوره جاری در دستور کار دارد.

د) سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای آفریقایی "آفروسای" (AFROSAI)

سازمان آفروسای دارای ۵۶ عضو بوده و مقر دائمی آن در مغرب قرار دارد. ریاست کنونی این سازمان تا سال ۲۰۲۷ بر عهده دیوان محاسبات لیبی است. تعداد قابل توجهی از دیوان‌های محاسبات آفریقایی علاقمند به گسترش همکاری‌های فنی و تخصصی و نیز امضای یادداشت تفاهم همکاری با دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران هستند که از جمله آنها می‌توان به دیوان‌های محاسبات تانزانیا، کنیا، آفریقای جنوبی، سنگال و جیبوتی اشاره نمود.

ه) سازمان دیوان‌های محاسبات کشورهای عربی "عربوسای" (ARABOSAI)

سازمان عربوسای در سال ۱۹۷۶ میلادی مطابق با مصوبه اجلاس سران دیوان‌های محاسبات در قاهره تأسیس شد و دارای ۲۲ عضو است. در حال حاضر، عربستان سعودی، رئیس و تونس، دبیرکل عربوسای هستند. این سازمان دارای ۷ کمیته تخصصی شامل کمیته‌های ظرفیت‌سازی نهادی، استانداردهای حرفه‌ای و حسابرسی، حسابرسی اهداف توسعه پایدار، برنامه راهبردی، نشریه کنترل مالی، نظارت بر فناوری اطلاعات

و پیگیری است. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در راستای گسترش مناسبات منطقه ای و بین المللی خود، درخواست عضویت ناظر در سازمان عربوسای را برای نخستین بار مطرح نموده است که انتظار می رود در سال ۱۴۰۴ پس از تصویب درخواست خود بتواند در نشست های این سازمان مهم منطقه ای شرکت نماید.

(و) سازمان دیوان های محاسبات دارای نظام رسیدگی قضایی "جوریسای" (JURISAI)

پس از تشکیل نشست اولیه سازمان جدیدالتأسیس دیوان های محاسبات دارای نظام رسیدگی قضایی (جوریسای) و امضاء اساسنامه سازمان توسط اعضاء در تیرماه ۱۴۰۳ در کازابلانکا، مغرب، روند ارتقاء این مجمع به یکی از سازمان های منطقه ای ایتتوسای، در هفتاد و هشتمین جلسه هیأت رئیسه ایتتوسای در آبان ماه ۱۴۰۳ به میزبانی مصر به تصویب رسید و متعاقباً اولین نشست مجمع عمومی این سازمان نیز در مهر ۱۴۰۳ در پاریس برگزار شد که طی آن، دیوان های محاسبات فرانسه و مغرب به ترتیب به عنوان رئیس و دبیرکل این سازمان انتخاب شدند و دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران نیز با امضاء اساسنامه، رسماً به عنوان عضو دائم این سازمان پذیرفته شد و به عضویت کمیته ظرفیت سازی این نهاد قضایی درآمد. از جمله مهمترین کارویژه های این سازمان، ارتقاء استقلال دادستانی ها در دیوان های محاسبات عضو است. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران جزو معدود کشورهای آسیایی است که به عضویت دائم جوریسای درآمده است.

(ز) سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو حوزه اکو "اکوسای" (ECOSAI)

سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو اکو موسوم به اکوسای، یکی از سازمانهای منطقه‌ای حسابرسی دولتی است که به موازات سایر سازمانهای بین‌المللی حسابرسی، در زمینه ارتقاء حسابرسی دولتی، تقویت پاسخگویی و افزایش شفافیت در فعالیت‌های مالی دولت‌ها می‌کوشد. با توجه به روابط اقتصادی و فرهنگی قوی میان کشورهای سازمان همکاری‌های اقتصادی (اکو)، رؤسای دیوان محاسبات کشورهای ایران، پاکستان، ترکیه، آذربایجان، ترکمنستان، قرقیزستان، ازبکستان، تاجیکستان، قزاقستان و افغانستان در آوریل ۱۹۹۴ در پاکستان گرد هم آمدند و با هدف توسعه حسابرسی دولتی، افزایش دانش فنی حسابرسان و تبادل نظرات و تجربیات در میان کشورهای عضو اکو، سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو اکو موسوم به اکوسای (ECOSAI) را تأسیس کردند.

اکوسای تاکنون ۹ مجمع عمومی با حضور روسای دیوان های ۱۵ کشور عضو اعم از اصلی و ناظر برگزار کرده است. اعضای دائم این سازمان عبارتند از افغانستان، آذربایجان، جمهوری اسلامی ایران، قزاقستان، قرقیزستان، پاکستان، تاجیکستان، ترکیه، ازبکستان و جمهوری ترک نشین قبرس شمالی. همچنین، دیوان محاسبات کشورها فلسطین، قطر، کویت و بلاروس به عنوان اعضاء ناظر در نشست های سازمان شرکت می‌کنند. ریاست این سازمان بر اساس مفاد اساسنامه هر ۳ سال یک بار بر عهده یکی از اعضاء دائم قرار

می‌گیرد و تجدید انتخاب برای آن با رأی اعضاء بلامانع است. بر این اساس، دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در حال حاضر تا اواخر سال جاری میلادی (۲۰۲۵) ریاست این سازمان را بر عهده دارد. دیوان محاسبات کشورمان تا کنون ۴ بار ریاست این سازمان را بر عهده داشته است و دهمین مجمع عمومی اکوسای قرار است در سال ۱۴۰۴ در تهران برگزار شود. دیوان محاسبات پاکستان نیز دبیر کلی دائمی این سازمان را در اسلام‌آباد بر عهده دارد.

ح) سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو سازمان شانگهای (Shanghai SAIs)

متعاقب عضویت دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان شانگهای، دیوان‌های محاسبات کشورهای این سازمان مهم منطقه‌ای با تشکیل نهاد متناظر برای دیوان‌های محاسبات، گام مهمی در راستای منطقه‌گرایی فعالیت‌های بین‌المللی دیوان‌های محاسبات عضو برداشتند. سازمان دیوان محاسبات شانگهای در سال ۲۰۱۰ با هدف همکاری نزدیکتر دیوان‌های عضو در حوزه حسابرسی دولتی و تبادل نظر در خصوص مسایل حرفه‌ای و آموزشی در تیر ماه ۱۳۸۹ در مسکو تأسیس شد.

اعضای دائمی این سازمان متشکل از دیوان محاسبات کشورهای هند، قزاقستان، چین، ایران، قرقیزستان، پاکستان، روسیه، تاجیکستان و ازبکستان است که متعاقباً در نشست‌های بعدی، دیوان محاسبات کشورهای مغولستان، افغانستان و بلاروس به عنوان اعضای ناظر و دیوان محاسبات کشورهای آذربایجان، ارمنستان، کامبوج، نپال، ترکیه و سریلانکا به عنوان شرکای گفتگو به سازمان ملحق شدند.

هفتمین نشست سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو شانگهای در فروردین ۱۴۰۴ به میزبانی دیوان محاسبات تاجیکستان در دوشنبه با حضور روسای دیوان‌های عضو برگزار خواهد شد.

ط) سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو سازمان بریکس (BRICS SAIs)

سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو بریکس (چین، هند، برزیل، آفریقای جنوبی و روسیه) همراه با عضویت دائم دیوان محاسبات کشورهای ایران، عربستان سعودی، مصر، امارات و اتیوپی در حال حاضر به ریاست دیوان محاسبات روسیه، فعالیت‌های گسترده‌ای را با هدف توسعه رویکرد چندجانبه‌گرایی در مناسبات بین‌المللی در دستور کار خود دارد. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران بلافاصله پس از پذیرش عضویت دائمی خود در این سازمان بصورت خودکار به عضویت دائم سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو بریکس درآمد. نشست‌های سران این سازمان هر دو سال یکبار در یکی از کشورهای عضو برگزار می‌گردد. آخرین نشست سران این سازمان در ۱۴۰۳ در شهر اوفای روسیه برگزار گردید.

تبادل دانش فنی و تجربیات حسابرسی با سایر دیوان‌ها در چهارچوب یادداشت تفاهم همکاری

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران با تجربه بیش از یک قرن خود و نیز پیشرفت‌های حاصله در زمینه توسعه توانمندی‌های حسابرسی فنی و تخصصی در دوره پس از انقلاب اسلامی و بهره‌گیری از حسابرسان با تجربه در زمینه‌های مختلف حسابرسی اعم از رعایت، مالی، عملکرد، محیط زیست و فناوری اطلاعات، صنایع استخراجی، حسابرسی بهای تمام شده، انرژی‌های تجدیدپذیر و ... می‌تواند آندوخته‌های فنی و تخصصی خود را در قالب یادداشت‌های تفاهم همکاری مشترک با سایر دیوان‌های علاقه‌مند به اشتراک بگذارد که در این زمینه چندین دیوان محاسبات از مناطق مختلف جهان تمایل خود را برای استفاده از تجارب دیوان محاسبات ایران در این زمینه ابراز داشته و دریافت آموزش‌های حسابرسی تخصصی توسط این نهاد در کشورمان را خواستار شده‌اند. از جمله کارکردهای مرسوم در سازمان‌های بین‌المللی اعم از موسسات عالی حسابرسی و دیوان‌های محاسبات جهان، تدوین، تنظیم و امضای یادداشت‌های تفاهم همکاری (MoU) بصورت دوجانبه و چندجانبه بین اعضاء می‌باشد. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران نیز در طول سال‌های اخیر، نسبت به تهیه، تجدید و امضای یادداشت‌های تفاهم همکاری جدید بر حسب شرایط اقدام نموده است. برخی از این یادداشت‌های تفاهم همکاری بر اساس درخواست دیوان محاسبات کشور و برخی دیگر به درخواست طرف‌های خارجی بوده است.

موضوع اصلی مندرج در اینگونه یادداشت‌های تفاهم، همکاری‌های آموزشی، تبادل مدرس و حسابرسان و کارآموز، تعریف و اجرای پروژه‌های مشترک حسابرسی در موضوعات مختلف حسابرسی دولتی اعم از زیست محیطی، فناوری اطلاعات، صنایع استخراجی، مبارزه با پولشویی و فساد مالی، بهای تمام شده، استانداردها و رویه‌های عملی حسابرسی، تبادل اطلاعات و دانش تخصصی از طریق برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها و غیره می‌باشد که با توجه به بروز و ظهور تحولات جدید در دنیای امروز، موضوعات دیگری همچون حکمرانی مطلوب، شفافیت، کنترل مالی، مقابله با تأمین منابع تروریسم، خشکسالی، بحران آب، آلودگی و تغییرات آب و هوایی و خاک و دریا، اهداف توسعه پایدار را برای طرح در یادداشت‌های تفاهم همکاری فی‌ما بین کشورها اجتناب‌ناپذیر ساخته است. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران تاکنون با ۱۸ دیوان محاسبات جهان، یادداشت تفاهم همکاری امضاء نموده است. این دیوان‌ها شامل کشورهای برزیل، اسلواکی، کره جنوبی، بلاروس، عراق، قزاقستان، تایلند، فرانسه، پاکستان، تاجیکستان، روسیه، ترکیه، هند، کویت، مالزی، چین، اندونزی و آذربایجان هستند. همچنین، درخواست‌های متعددی از سوی دیوان‌های محاسبات مناطق مختلف جهان همچون ارمنستان، قرقیزستان، قطر، عمان، امارات، پرتغال، ایتالیا، کنیا، سنگال و تانزانیا، مبنی بر انعقاد و امضاء یادداشت تفاهم همکاری مشترک در دستور کار کنونی دیوان محاسبات کشور

قرار دارد که انتظار می رود تا پایان سال آتی، نهایی و به امضاء روسای دیوان های محاسبات جمهوری اسلامی ایران و همتایان در این کشورها برسد.

کسترش همکاری های دوجانبه و چندجانبه

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در راستای تقویت دیپلماسی پارلمانی و ترویج دیپلماسی حسابرسی که شاخه های مهم دیپلماسی عمومی کشور محسوب می شوند، باید همکاری های فنی و تخصصی خود را در زمینه حسابرسی دولتی با دیوان های محاسبات کشورهای همجوار، مسلمان، همسو و متحد، به ویژه کشورهای حوزه غرب آسیا، خلیج فارس، آسیای میانه، آمریکای لاتین و نیز کشورهای آفریقایی و اروپایی تقویت کند. این همکاری ها می تواند شامل دیدارهای دوجانبه روسای دیوان ها، تبادل تجربیات از طریق برگزاری کارگاه های آموزشی مشترک، تعریف و اجرای پروژه های تحقیقاتی مشترک حسابرسی، پروژه های بین المللی در زمینه شفافیت مالی، آموزش و ظرفیت سازی نیروی انسانی، تقویت همکاری های بین المللی با نهادهای ظرفیت سازی و تولید دانش ایتوسای باشد. در زمینه ارتقاء مناسبات بین المللی دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران، راهکارهایی به شرح ذیل پیشنهاد می شود:

۱. تقویت زیرساخت های فنی و آموزشی دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران

بر اساس راهبردهای ابلاغی رئیس کل دیوان محاسبات کشور در دوره حاضر، دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران باید برنامه های آموزشی و ظرفیت سازی را در زمینه حسابرسی، شفافیت، نظارت، کنترل و انضباط مالی توسعه دهد. استفاده از فناوری ها و نرم افزارهای نوین همچون هوش مصنوعی در سیستم های مدیریت اطلاعات مالی^۱ (FMIS) و سیستم های (ACL) "Audit Command Language" در کشورهای پیشرفته می تواند الگوی خوبی برای دیوان محاسبات ایران باشد.

۲. مشارکت در پروژه های بین المللی حسابرسی و استفاده از تجربیات جهانی

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران می تواند در کنار تبادل تجربیات خود با سایر دیوان های علاقمند، در پروژه های بین المللی شفافیت مالی همچون ابتکار کمک به شفافیت بین المللی و ابتکار بودجه^۲ باز مشارکت نماید. این پروژه ها می توانند دیوان محاسبات ایران را در راستای توسعه شفافیت مالی در کشور یاری دهند. به طور مثال، همکاری با نهادهایی همچون بانک جهانی، صندوق بین المللی پول و موسسه پیشگام توسعه ایتوسای که در زمینه شفافیت، انضباط مالی و رفع ناترازی ها در بودجه های دولتی فعالیت می کنند، می تواند به تقویت نظارت و گزارش دهی در ایران کمک کند.

^۱ . Financial Management Information System (FMIS)

یکی از پروژه های مهم و قابل تأمل در این زمینه، ابتکار تعریف و عملیاتی نمودن پروژه های مشترک حسابرسی با کشورهای همسایه ایران مانند عربستان، قطر، روسیه، عراق، پاکستان، ترکیه، روسیه، آذربایجان و ارمنستان در زمینه های مختلف حسابرسی مالی، بررسی انطباق با قوانین و مقررات، حسابرسی زیست محیطی (ریزگردها، آلودگی آب و هوا، زیست دریا)، مقابله با جنایات سازمان یافته، قاچاق مواد مخدر، دزدی دریایی و استفاده از فناوری های نوین در حسابرسی طراحی شوند. برخی پروژه های پیشنهادی، حسابرسی مشترک در زمینه های ذیل است:

(۱) منابع انرژی و نفت

(۲) منابع مالی عمومی در دوران بحران های زیست محیطی، اقتصادی و بلایای طبیعی و مدیریت بحران و امدادسانی

(۳) زیرساخت های حمل و نقل در کشورهای همسایه

(۴) سرمایه گذاری های خارجی و پروژه های مشترک و تأمین مالی پروژه های عمرانی بزرگ دولتی

(۵) پروژه حسابرسی در زمینه مبارزه با فساد مالی

(۶) توریسم و گردشگری مذهبی، فرهنگی، سلامت و ...

(۷) استفاده از منابع طبیعی و مدیریت پسماند

(۸) همکاری های منطقه ای و بین المللی در زمینه انرژی های تجدیدپذیر و پاک

(۹) ارتقاء استانداردهای بین المللی حسابرسی

(۱۰) تأثیر سیاست های مالی و پولی بر اقتصاد ملی

(۱۱) هزینه های دفاعی و امنیتی

(۱۲) ارزیابی بودجه های دولتی در بخش سلامت و آموزش

(۱۳) پروژه حسابرسی فناوری های نوین و خدمات دانش بنیان بخش دولتی

(۱۴) کمک های بشردوستانه و توسعه ای

(۱۵) تحلیل هزینه و سود در پروژه های زیست محیطی (حسابرسی سبز)

(۱۶) کنترل و نظارت بر برنامه های اجتماعی

۱۶) ارزیابی تأثیر سیاست‌های تجاری و مالی بر رشد اقتصادی

۱۷) همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه کشاورزی و منابع آب

۳. تقویت روابط با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران باید همکاری‌های خود را با سازمان‌هایی همچون اینتوسای، یوروسای، آسوسای، ... گسترش دهد. این سازمان‌ها استانداردهای حسابرسی بین‌المللی را تعیین می‌کنند و دیوان محاسبات ایران می‌تواند با پیوستن به این شبکه‌ها، به ارتقای استانداردهای حسابرسی و شفافیت در کشور کمک کند و تجارب انباشته خود را نیز با آنها به اشتراک بگذارد.

۴. ایجاد گروه‌های تخصصی حسابرسی منطقه‌ای و بین‌المللی مشترک

پیشنهاد ایجاد گروه‌های تخصصی در زمینه‌های مختلف مالی، مانند گروه‌های حسابرسی سبز، حسابرسی تحقق اهداف توسعه پایدار، گروه‌های مقابله با فساد و گروه‌های مشاوره‌ای، به منظور تقویت نظارت دقیق‌تر و مؤثرتر بر منابع مالی دولت، یکی از راهکارهای مناسب برای دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در تعامل با هم‌تایان بین‌المللی اعم از منطقه‌ای و جهانی است. این گروه‌ها می‌توانند با همکاری نهادهای بین‌المللی، روش‌های نوین و تجربیات موفق را به کشور وارد کنند.

۵. تأسیس سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی جدید در حوزه حسابرسی دولتی

پیشنهاد ایجاد سازمان‌های جدید منطقه‌ای و بین‌المللی در حوزه حسابرسی دولتی توسط دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران یکی از ابتکارات بدیع و نوین در حوزه مناسبات و ارتباطات بین‌المللی است. از جمله این ابتکارات، تأسیس سازمان دیوان محاسبات کشورهای عضو اوپک، دی ۸، حوزه دریای خزر و خلیج فارس و نیز کشورهای فارسی‌زبان است که با همکاری وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و سایر نهادهای مرتبط می‌تواند برای دوره پیش رو عملیاتی شود.

چالش‌های پیش رو در توسعه مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات

گسترش حداکثری روابط، مناسبات و همکاری‌های میان دیوان‌های محاسبات، تابعی از شرایط و مناسبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشورهاست. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران نیز در پیشبرد اهداف بین‌المللی خود بر حسب رویدادهای نوظهور در مناسبات بین‌المللی ممکن است با چالش‌های احتمالی روبرو شود. برخی از این چالش‌ها به شرح ذیل قابل ذکر است:

۱. محدودیت‌های سیاسی و اقتصادی ناشی از تحریم‌های ظالمانه بین‌المللی

از آنجا که سازمان‌های بین‌المللی در زمینه حسابرسی دولتی تابع سیاست‌های حاکم بر دولت‌های خود هستند، این روند ممکن است در مواقع مختلف بر روی سیاست‌گسترش مناسبات بین‌المللی آنها در زمینه‌های گوناگون با دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد. به عنوان مثال، ریاست سازمان یوروسای در حال حاضر در اختیار رژیم صهیونیستی است و مشارکت در پروژه‌های مشترک با این سازمان در مقطع کنونی برای دیوان محاسبات کشورمان دارای محدودیت‌ها و ملاحظات خاص خود است. همچنین تحریم‌های اقتصادی و سیاسی اعمال شده بر ایران موجب کاهش توانمندی‌های تخصصی دیوان محاسبات در مشارکت موثر در پروژه‌ها و تبادل اطلاعات با سایر کشورها می‌شود.

۲. اختلافات فرهنگی و قانونی

تفاوت در نوع نگاه فرهنگی و اختلافات زبانی کشورها بین کارشناسان و متخصصان به یکدیگر و نیز تفاوت در سیستم‌های حقوقی، بعضاً باعث می‌شود تا دیوان‌های محاسبات در پیشبرد تعاملات بین‌المللی خود با یکدیگر دچار کندی شوند. به عنوان مثال، اراده برخی کشورها در عدم صدور بوموقع رویدید یا سایر ملاحظات مربوط ممکن است شرایط را برای حضور موثر دیوان‌های محاسبات در فعالیت‌های حسابرسی و دوره‌های آموزشی مشترک دشوار سازد.

۳. موانع فنی و فناوری

کمبود زیرساخت‌های فناوری پیشرفته در برخی از دیوان‌های محاسبات در جهان، منجر به کاهش تعاملات بین‌المللی به ویژه در زمینه ارتباطات و فناوری‌های مجازی می‌شود.

۴. محدودیت‌های منابع انسانی و مالی

تجارب حاصله در زمینه مشارکت دیوان‌های محاسبات در فعالیت‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که کمبود منابع مالی و نیروی انسانی غیرمتخصص و ناآشنا با مهارت‌های زبانی و استانداردهای جهانی ممکن است مانع از حضور هدفمند دیوان‌های محاسبات در کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها و پروژه‌های بین‌المللی شود.

راهکارهای پیشنهادی برای غلبه بر چالش‌ها

- گسترش ارتباطات دوجانبه و چندجانبه سازمانی بین دیوان‌های محاسبات با محوریت و نقش آفرینی روسای دیوان‌ها
- ارتقای زیرساخت‌های فناوری و سرمایه‌گذاری در سیستم‌های نوین مدیریت مالی

- تقویت دیپلماسی حسابرسی و حضور فعال در کنفرانس‌ها و مجامع بین‌المللی برای ارتقای جایگاه دیوان‌ها از طریق افزایش میزبانی از رویدادهای بین‌المللی
- توانمندسازی نیروی انسانی متخصص و خیره از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی ضمن خدمت برای کارشناسان دیوان و پایش‌های دوره‌ای آنها
- ایجاد همکاری‌های منطقه‌ای و تمرکز بر کشورهای همسایه برای کاهش موانع فرهنگی و حقوقی با تأکید بر ارتباط گسترده با پارلمان‌ها و سایر نیروهای سیاسی مؤثر در زمینه گسترش همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه
- تلاش برای کسب کرسی‌های کلیدی در کمیته‌ها و کارگروه‌های تخصصی سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
- انتشار گزارش‌های بین‌المللی در مورد عملکرد دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران و ارائه مقالات تخصصی در مجلات معتبر و وبسایت‌های رسمی سازمان‌های ایتوسای، آسوسای و اکوسای با هدف آشنا سازی دیوان‌های محاسبات جهان با ساختار و مأموریت‌های قانونی دیوان محاسبات کشور.

نتیجه‌گیری

توسعه مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات ایران نیازمند بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در حوزه‌های شفافیت مالی، انضباط مالی، و فناوری است. با استفاده از این زمینه‌ها و تعامل با نهادهای بین‌المللی، ایران می‌تواند جایگاه خود را در دیپلماسی حسابرسی تقویت کرده و به بهبود شفافیت و نظارت مالی در سطح جهانی کمک کند.

در دنیای امروز، شفافیت و انضباط مالی به‌عنوان دو رکن اساسی در اداره کشورها و ارتقای حکمرانی خوب شناخته می‌شوند. دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان نهاد نظارتی مهم در کشور، مسئولیت نظارت بر منابع مالی عمومی و کنترل هزینه‌های دولت را بر عهده دارد. این نهاد برای انجام مسئولیت‌های خود نیازمند ابزارهای نوین و تجربیات جهانی است. مناسبات بین‌المللی دیوان محاسبات ایران با دیوان‌های محاسباتی کشورهای دیگر می‌تواند گامی مؤثر در راستای ارتقای شفافیت مالی و انضباط مالی در کشور باشد.

مناسبات بین‌المللی نه تنها زمینه‌های توسعه ظرفیت‌های انسانی و فنی در دیوان محاسبات ایران را فراهم می‌آورد، بلکه با تبادل تجربیات و استانداردها می‌تواند فرآیندهای نظارتی و حسابرسی را به‌طور قابل ملاحظه‌ای بهبود بخشد. یکی از مهم‌ترین فرصت‌ها در این زمینه، استفاده از تجربیات موفق دیوان‌های محاسباتی کشورهای پیشرفته است. به‌طور مثال، دیوان محاسبات آمریکا و اتحادیه اروپا همواره در زمینه

شفاف‌سازی و گزارش‌دهی مالی پیش‌تاز بوده‌اند و دیوان محاسبات ایران می‌تواند از این تجربیات بهره‌برداري کند.

علاوه بر این، همکاری با نهادهای بین‌المللی مانند سازمان جهانی دیوان‌های محاسبات (INTOSAI) و مشارکت در کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی بین‌المللی می‌تواند به ارتقای استانداردهای حسابرسي و نظارت مالی در ایران کمک کند. در این راستا، دیوان محاسبات ایران می‌تواند از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های مدیریت اطلاعات مالی (FMIS) و فناوری بلاک‌چین استفاده کند تا علاوه بر تسهیل فرآیندهای حسابرسي، شفافیت را افزایش داده و فساد را کاهش دهد.

در عین حال، با وجود فرصت‌های گسترده، چالش‌هایی نیز در این مسیر وجود دارد. شرایط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خاص کشور می‌تواند بر مناسبات بین‌المللی تأثیر بگذارد. به‌طور مثال، تحریم‌های بین‌المللی و مشکلات اقتصادی ممکن است مانع از همکاری‌های مؤثر در زمینه تبادل اطلاعات و تکنیک‌های نظارتی شود. همچنین تفاوت‌های قانونی و فرهنگی میان کشورها می‌تواند بر تسهیل ارتباطات و همکاری‌ها تأثیر منفی بگذارد.

منابع

- احمدی، شهرزاد و سعیدی، پرویز (۱۴۰۳)، بررسی تأثیر تهیه بودجه باز بین‌المللی بر سطح شفافیت، کنترل و پاسخگویی مدیران مالی، سومین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در حسابداری، حسابرسي و مالی.
- برزوزاده زواره، محسن، مرادی، محمد و نرگسیان، عباس (۱۴۰۰). طراحی چارچوبی برای بهبود مدیریت منابع مالی خزانه‌داری کل کشور. *حسابداری دولتی*، ۸ (۱)، ۲۸-۹.
- دستغیب، سید احمدرضا، سلیمی بازنشینی، سمانه (۱۴۰۲)، طراحی مدل تعالی حکمرانی مطلوب در دیوان محاسبات کشور (مطالعه کیفی با روش نیمه ساختاریافته و تحلیل مضمون)، *دانش حسابرسي*، ۲۳ (۹۲)، ۴۲۲-۴۰۵.
- دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶)، بررسی تطبیقی دیوان محاسبات ایران و کشورهای همسایه، *مجله حسابداری و مالی*.
- دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۹)، آیین‌نامه‌های حسابرسي و نظارت، تهران.
- دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳-۱۴۰۰)، گزارش‌های سالانه، تهران.
- حاجی باقری، احسان، محمدی، سید محمد، صادقی، بشیر (۱۳۹۸). نقش موسسات عالی حسابرسي در تحقق اهداف ملی با رویکرد فناورانه، چاپ اول، مرکز آموزش و برنامه ریزی دیوان محاسبات کشور، تهران.
- سیامک رحیمی نژاد. ۱۴۰۳. بررسی و راهکارهای نوین در حسابداری سبز، تأمین مالی سبز و ابزارهای مالی مورد نیاز جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار، هفتمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی، تهران.

مقیمی، سید محمد، قادری آزاد، عباس، رضاییگی، داریوش (۱۳۹۶)، مطالعات تطبیقی موسسات عالی حسابرسی (با نگاهی به تأثیر تعدد دستگاه‌های نظارتی در مقابله با فساد)، مرکز آموزش و برنامه ریزی دیوان محاسبات کشور، تهران.

Dede, S., "International Audit Practices and Their Application in Iran," *International Journal of Accounting and Auditing*, ۲۰۱۸.

ECOSAI, "ECO Supreme Audit Institutions", ۲۰۲۴

European Court of Auditors, "Annual Report ۲۰۲۳," Luxembourg, ۲۰۲۳

European Court of Auditors, "Audit of EU Funds," ۲۰۲۰.

EUROSAI, "Audit Guidelines for Public Sector Auditing," ۲۰۱۹

INTOSAI, "International Standards of Supreme Audit Institutions," ۲۰۲۴

INTOSAI, "Public Sector Auditing: A Global Approach," ۲۰۲۱.

International Monetary Fund, "Fiscal Transparency Code," Washington D.C., ۲۰۲۰

Jung, H. (۲۰۲۲). Online Open Budget: The Effects of Budget Transparency on Budget Efficiency

Kuus, M. (۲۰۱۶). Diplomacy and audit: Technologies of knowledge in Europe. *Geoforum*, Volume 68, ۳۹-۴۷

Public Finance Review, ۵۰(۱), ۹۱-۱۱۹. <https://doi.org/10.1177/10911421211093412>

OECD, "Government at a Glance," Paris, ۲۰۲۰

OECD, "Public Governance and Transparency," ۲۰۲۱.

Transparency International, "Global Corruption Report," Berlin, ۲۰۲۲

UNDP, "Financial Transparency and Anti-Corruption," New York, ۲۰۲۰

United Nations, "International Aid Transparency Initiative," ۲۰۲۱

UNDP, "Accountability and Transparency in Public Financial Management," ۲۰۲۲.

World Bank, "Public Sector Governance and Financial Integrity," Washington D.C., ۲۰۲۰.

World Bank, "Public Financial Management," Washington D.C., ۲۰۲۰

World Bank, "Financial Accountability in Public Sector," Washington D.C., ۲۰۲۱.